

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Gender a kultura

Anna Strnadelová

vedoucí práce: PhDr. M. Soukup, Ph.D.

Praha 2011

Prague college of psychosocial studies

Gender and culture

Anna Strnadelová

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. M. Soukup,
Ph.D.

Praha 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. M. Soukupa, Ph.D. V práci jsem uvedla informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 28.8. 2011

.....

Anna Strnadelová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Martinovi Soukupovi Ph.D. za jeho odborné rady a vedení při vypracování bakalářské práce.

Anotace

V první kapitole vymezuji základní pojmy. Ve druhé kapitole se zabývám otázkou, zda-li je člověk předurčen biologicky, nebo má větší vliv výchova. Ve třetí kapitole píšou o biologii pohlaví. Ve čtvrté kapitole uvádím experimenty k danému tématu. V páté kapitole se zabývám problematikou transsexuality. Šestá kapitola pojednává o analýze genetických poruch. V sedmé kapitole nastiňuji problematiku tělesné agresivity. V osmé kapitole poukazují na rozdíly ve vizuálně - prostorových schopnostech mezi muži a ženami. Devátá kapitola pojednává o sexuálním chování žen a mužů. V desáté kapitole se zabývám studiem dvojčat. V jedenácté kapitole uvádím kazuistiku k tématu homosexuality.

Pojmy: Gender, pohlaví, společnost, kultura, determinismus, biologický determinismus, kulturní determinismus

Abstract

In the first chapter I define the basic terms. In the second chapter I deal with the question, if man is predetermined biologically or if upbringing has a greater influence. In the third chapter I write about the biology of sex. In the fourth chapter I put forth experiments for the given topic. In the fifth chapter I deal with the issue of transsexuality. The sixth chapter discusses the analysis of genetic disorders. In the seventh chapter I foreshadow the issue of physical aggression. In the eighth chapter I point out the differences in the visually – spatial abilities between men and women. The ninth chapter discusses sexual behaviour of men and women. In the tenth chapter I deal with the study of twins. In the eleventh chapter I put three case reports on the topic of homosexuality.

Key words: Gender, sex, society, culture, determinism, biological determinism, cultural determinism

Obsah

Úvod.....	8
1. Vymezení základních pojmů	11
1.1. Gender	11
1.2. Pohlaví.....	11
1.3. Společnost	11
1.4. Kultura.....	12
1.5. Determinismus.....	13
1.6. Biologický determinismus	14
1.7. Kulturní determinismus.....	14
2. Příroda nebo výchova?.....	15
3. Biologie pohlaví.....	19
4. Experimenty.....	22
5. Transsexualita	23
6. Analýza genetických poruch	25
7. Tělesná agresivita.....	26
8. Vizuellně-prostorové schopnosti	29
9. Sexuální chování	32
10. Studium dvojčat	37
10.1. Oddělená dvojčata.....	39
11. Kazuistiky	41
11.1. Kazuistika č. 1	41
11.2. Kazuistika č. 2	46
11.3. Kazuistika č. 3	48
Závěr	51
Seznam použité literatury.....	52
Bibliografické údaje	

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je Gender a kultura. Cílem práce je popsat významné biologické a kulturní determinanty. V úvodu vymezuji stěžejní pojmy práce, které jsou potřeba pro lepší orientaci a pochopení textu. Na začátku práce si pokládám otázku, která provází celou mou práci, a to otázku, který aspekt v našem životě nás nejvíce ovlivňuje, jestli naše genetická výbava, nebo je to výchova, kultura a naše okolí. Dále se zabývám především genetickými danostmi lidského těla a jejich působením. V další části práce se snažím nastítnit, jak tyto fyziologické danosti ovlivňují naše chování, naši sexualitu, naše schopnosti. Na konci své práce kladu důraz na výzkum dvojčat, který ukazuje, které části našeho života jsou již předem dané a které se dají ovlivnit prostředím, ve kterém vyrůstáme. Celá práce je zakončena třemi kazuistikami, ve kterých jsem se zabývala tím, zda je homosexualita věcí výchovy nebo je to biologická danost, se kterou se rodíme.

Víme, že muži a ženy se navzájem liší. Otázkou však zůstává, čím a do jaké míry, a jaký mají tyto odlišnosti význam pro společnost. Zatímco první dvě otázky jsou záležitostí faktů, třetí otázka je záležitostí hodnot. Obojí nelze oddělovat, fakta i hodnoty se prolínají. Debaty o různých problematikách přicházejí a odcházejí, stejně tak i debaty ohledně rozdílných postavení mužů a žen ve společnosti. První větší zájem o tuto problematiku proběhl mezi lety 1540 - 1640, dále druhá polovina 19. století a konečně současnost. Vznik výrazných ženských hnutí datujeme do posledních dvou období.

V letech 1540 - 1640 ženy bojovaly o udržení svých práv. V té době vznikla rovnoprávnost mezi pohlavími, zvláště v oboru obchodu a podnikání. Mnoho žen v té době mělo vlastní živnost, z čehož pro ně vyplývala stejná míra svobody a odpovědnosti jako u

mužů. Toto upravoval zákon, nebo to umožňovala tradice, která měla podstatě větší vliv, než je dnes. Jako v každé době, i tenkrát měla rovnoprávnost své zastánce i své odpůrce. Kritika nezávislosti alžbětinských žen byla publikována v brožuře *Hic Mulier* neboli mužatka. Především strach mužů z nezávislosti žen kulminoval v roce 1547 v prohlášení, které zakazovalo ženám "scházet se za účelem klepů a učení". Jedním z důvodů tohoto soupeření mohla být dlouholetá přítomnost ženy na anglickém trůnu. Avšak závaznějším důvodem bylo nové smýšlení o obchodu a podnikání, v němž nebyla předem dána pravidla, která by předepisovala role příslušným pohlavím. Nová doba nastolila nová pravidla a odpoutala se od minulosti. Odklon od římskokatolické víry přinesl nový pohled na ženu, manželství a domov. Zpátečnické názory církve na sexualitu se zmenšily. Alžbětinská doba otevřela závažnost mužsko-ženských témat. V následujících dvou stoletích se postavení žen a mužů jasně rozlišovalo. Zatímco se žena starala o domácnost, muž chodil do práce. Přibližně od roku 1830 až do prvních desetiletí 20. století se vše točilo okolo diskriminace, kterou vytvářely určité společenské instituce. Ženy nesměly volit, neměly právo na vzdělání a právně byly zcela závislé na manželovi. Tato problematika především zajímala Wollstonecraftovou a její nástupkyně. Mary Wollstonecraft měla minimální vzdělání, byla především samoukem. Během života založila školu, nějaký čas pracovala jako guvernánka a psala literární kritiky.¹

Feministky požadovaly volební právo a právo na vzdělání. John Stuart Mill prosazoval individuální přístup k ženám, čehož se mnoho lidí zaleklo z důvodu ohrožení manželského štěstí. V 16. a 17. století se lidé obávali rozšíření práv pro ženy. Lidé se obávali změn ve společnosti, přáli si společnost zachovat takovou, jaká je, a proto se stavěli proti feminismu. Obdobná situace nastala i v naší době, postavení obou pohlaví se k sobě přiblížilo.

---

¹ OATES-INDRUCHOVÁ, Libora. *Dívčí válka s ideologií*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. První vlna feminismu, s. 19.

Feministická hnutí mají odlišné znaky od hnutí v obou předchozích dobách. Dnešní zastánci rovnoprávnosti poukazují na to, že ženy a muži jsou svázáni rolemi, které jim určila společnost. Poukazují také na možnou hrozbu osobní nesvobody, která z toho pramení.²

---

² OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. Úvod, s. 15-21.

1. Vymezení základních pojmů

1.1. Gender

Podle Ann Oakley je gender *"pojem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojené s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tak přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami."*³

1.2. Pohlaví

Ann Oakley definuje pohlaví jako *"jednu ze dvou základních biologicko-sociálních charakteristik každého lidského jedince. Biologicky se pohlaví jedince vyjadřuje podle přítomnosti pohlavních chromozomů, ale existují i další kritéria... Tzv. sociální pohlaví je to, které má dotýčný úředně zapsáno. Uvedená vymezení pohlaví se u většiny jedinců překrývají, tzn. shodně vedou ke stanovení, zda jde o muže nebo ženu."*⁴

1.3. Společnost

Ann Oakley říká, že *"společnost je sociální agregát osob obou pohlaví a různých věkových skupin spojených v soběstačné uskupení, jež si vytvořilo vlastní instituce, které respektuje, a kulturu, kterou sdílí. V nejužším smyslu soubor osob žijících ve skupinách, jež jsou vzájemně propojeny, na společném, vymezeném a ohraničeném teritoriu kontrolovaném politickou mocí, sdílející*

---

³ OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. 170 s.

⁴ OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. 170 s.

*základní společné hodnoty, řídíce se týmiž základními normami chovající se podle ustálených kulturních vzorů."*⁵

1.4. Kultura

V této práci používám pojem kultura ve smyslu "přesvědčení či pravidla chování (nebo možná obecněji jako znalost světa), která jsou na základě určité formy sociálního učení (včetně vyučování) předávána z jednoho jedince na druhého. To je možná užší definice, než jaká se běžně užívala. Ve svém klasickém článku Kroeber, Kluckhohn (1952) ukázali, že termín kultura byl v antropologické literatuře použit ve více než 150 rozdílných významech. I když pod jednu kategorii zahrneme víceméně podobné definice, stále zde zůstanou čtyři radikálně odlišné skupiny. Jsou to: 1. pravidla chování (např. rituály), 2. představy v lidských myslích (např. mýty), 3. hmotné artefakty (reziduum objevené v rámci archeologického výzkumu) a 4. literatura, umění a hudba. Většina z nich však přesto směřuje k nějaké formě představ v lidských myslích (nástroje a zbraně jsou v posledku koncepcemi jejich výrobců) a kulturnímu přenosu skrze nápodobu a učení jako ke klíčovému procesu, kterým jsou tyto představy osvojovány. V poslední době se někteří badatelé (např. Tooby a Cosmidesová, 1992) snažili tuto definici rozšířit tak, aby obsahovala nejen chování, ale i mentální procesy, které ho podkládají. To však nemusí být moc užitečné, neboť nám to neumožňuje oddělit vlastní kulturu od těch aspektů chování živočichů, které očividně kulturní nejsou (viz také Cronk, 1995)."⁶

---

⁵ OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. 170 s.

⁶ BARRETT, Louise; DUNBAR, Robin; LYCETT, John. *Evoluční psychologie člověka*. Praha : Portál, 2007. Kulturní evoluce, s. 450.

1.5. Determinismus

V sociologickém slovníku se dočteme, že *"determinismus je pojetí, podle kterého jsou všechny události v přírodě, včetně lidského jednání, určeny zcela kazuálně. Pojem determinismus je důležitý z hlediska diskuse o odpovědnosti člověka za jeho činy a v oblasti sociálních věd, tedy zda zákony společnosti mají stejný charakter jako zákony přírodní. Opačným pojmem k determinismu je ideterminismus, který připisuje událostem v přírodě nahodilý charakter a člověku plnou svobodu volby. I když roste naše poznání znaků jedince, které je dědičné, někteří odborníci formulují paradox, že člověk je dědičně determinován ke svobodě, přesněji řečeno k neobvyklé pružnosti psychiky a jejího substrátu, mozku. Člověk je disponován svou genetickou výbavou pro schopnost osvojit si širokou škálu vzorců chování, které mu umožňují adaptaci na neobyčejně širokou škálu podmínek, prostředí a situací. Právě tato adaptabilita (schopnost asimilace a akomodace) zejména prostřednictvím kultury, sociálním učením, mu umožňuje osidlovat nejrůznější ekosystémy na Zemi. Matematika (teorie chaosu) a fyzika (např. termodynamika) ukázaly, že i jevy řídicí se striktně deterministickými zákony se mohou chovat nepředvídatelně a náhodně - jde o případy složitých nelineárních, mnohonásobně provázaných jevů (např. dynamika populací predátorů a potravy v přírodě) nebo soubory s velkým počtem členů (plyny). Existují četné paralely mezi chováním takových fyzikálních, chemických a biologických systémů a systémy soc."*⁷

---

⁷ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. Heslář, s. 58-59.

1.6. Biologický determinismus

V sociologickém slovníku najdeme pojem biologický determinismus ve smyslu, že *"veškeré lidské chování a myšlení je determinováno biologickými faktory (genetickými, ontogenetickými aj.) a může být jimi zcela vysvětleno."*⁸

1.7. Kulturní determinismus

Sociologický slovník říká, že kulturní determinismus je *"hypotéza o převažujícím vlivu kultury (výchovy, enkulturace) na lidskou osobnost. Vlivný směr v am. kulturní antropologii, spojený s výzkumy F. Boase, M. Meadové aj. Protipól genetického (biologického) determinismu."*⁹

---

⁸ Server o kognitivní vědě [online]. 2009 [cit. 2011-08-17]. Kognitivní server. Dostupné z WWW: <<http://fim.uhk.cz/cogn/>>.

⁹ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. Heslář, s. 58-59.

2. Příroda nebo výchova?

Do jaké míry jsme předurčeni biologicky a do jaké míry je člověk ovlivnitelný působením svého okolí a kultury? To je věčná otázka všech vědců a odpověď stále není jasná. Od extrémního názoru anglického filosofa Johna Locka (29.6. 1632 – 28.10. 1704), který prohlašoval, že se lidé rodí jako tabula rasa (nepopsaný list), se už upustilo. Zda je ale ostrá hranice mezi tím, co je dáno a mezi tím, co se dá výchovou změnit, a pokud taková hranice existuje, kde je, to se zatím nikomu nepodařilo určit.

Existuje spousta tradičních marxistů, antropologů a mnoho dalších vědců z různých oborů, kteří se mylně domnívají, že sociální chování je libovolně možné přetvářet, jak je potřeba a jak nám vyhovuje. Ultraenviromentalisté, což je skupina lidí, která věří, že převažující vliv na člověka má výchova, začínají představou, že kultura vytváří člověka. Nemají však zcela pravdu. Ano, jedinec je formován sociálním prostředím, ve kterém vyrůstá a ve kterém je vychováván, ale formován je také geny, které ovlivňují sociální chování. V naší civilizaci jsou stovky kultur, které jsou zdánlivě rozdílné, přesto však lidské chování tvoří jen nepatrný zlomek realizovaného sociálního chování a ještě nepatrnější zlomek takového chování, které můžeme vysvětlit pomocí sociobiologické teorie. Podstata této práce stojí na základní otázce, "*do jaké míry je lidské sociální chování geneticky determinováno.*"¹⁰

Navzdory tomu, že stále existují skupiny lidí, jako jsou ultraenviromentalisté, důkazy o dědičných predispozicích jsou nepopiratelné a je jich mnoho. Po výše zmíněném je dobré uvést definici geneticky určeného znaku. "*Je to znak, který se aspoň částečně liší od jiných znaků následkem přítomnosti jednoho nebo více určujících genů. Důležitou věcí je, že objektivní zhodnocení genetického vlivu vyžaduje srovnání dvou nebo více vývojových*

---

¹⁰ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 27-45.

*stádií stejného znaku. Tvrdit, že modré oči jsou dědičné, nemá význam bez dalšího upřesnění, protože modré oči jsou produktem vzájemné interakce genů a převážně fyziologického prostředí, které dalo duhovkám konečné zbarvení. Avšak tvrdit, že rozdíl mezi modrýma a hnědýma očima je úplně nebo částečně založen na odlišnostech genů, je logické konstatování, protože se dá otestovat a přeložit do zákonů genetiky."*¹¹ Stěžejní jsou doplňující informace, které musíme zjistit, jako barvu očí rodičů, sourozenců a ostatních příbuzných. Nosným modelem je Mendelova dědičnost, která když vychází z pojetí násobení buněk a sexuální reprodukce, je založena na přítomnosti pouze dvou genů. Pokud jsou údaje správné, interpretace rozdílu zní, že jsou potřeba jen dva geny. Pokud tomu tak není, je na místě použít složitějších schémat. Postupně se přidávají další a další geny, až se dosáhne shody pozorování s danými hodnotami. Barevnost očí určují ve skutečnosti dva geny, přestože existují složité obměny, které nejsou zcela vhodné pro uvedení v učebnicích. "V případech nejkompexnějších rysů jsou někdy ve hře stovky genů a stupeň jejich vlivu se dá obvykle měřit jen přibližně a s pomocí rafinovaných matematických postupů. Nicméně jestliže se analýza provádí pečlivě, přítomnost a přibližný rozsah genetického vlivu jsou vcelku mimo pochyby. Lidské sociální chování se může hodnotit v podstatě stejným způsobem, nejprve srovnáním s chováním jiných druhů a pak - daleko obtížněji a ne tak jednoznačně - studiem rozdílů mezi lidskými populacemi a uvnitř nich. Obraz genetického determinismu vystupuje nejostřeji, když srovnáme vybrané velké kategorie živočichů s lidským druhem. Jisté všeobecné lidské rysy sdílí většina velkých lidoopů a opic z Afriky a Asie, které jsou z důvodu anatomických a biochemických našimi nejbližšími žijícími evolučními příbuznými." ¹²

---

¹¹ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 27-45.

¹² WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 27-45.

Pokud bychom zapátrali v hlubinách sociobiologických výzkumů, některé jsou více probádané a některé jsou založené spíše na spekulacích. Pro ilustraci uvedu příklad. *"Tabu incestu patří mezi univerzální složky lidského sociálního chování. Zamezení pohlavního styku mezi bratry a sestrami a mezi rodiči a jejich potomky se všude dosahuje za pomoci kulturních sankcí. Přinejmenším v případě tabuizovaného styku mezi bratrem a sestrou však existuje daleko hlubší, méně racionální forma přinucení: automaticky se vyvíjí sexuální averze mezi osobami, které žijí pospolu, když jedna nebo všechny dosáhnou stáří šesti let. Výzkumy v izraelském kibucu (společenství lidí žijící v osadě na izraelském venkově se společným vlastnictvím veškerého majetku), z nichž nejdůkladnější uskutečnil Joseph Shepher z univerzity v Haifě, ukázaly, že averze mezi lidmi téhož věku nezávisí na skutečném krevním příbuzenství. Z 2767 zaznamenaných sňatků nebyl ani jeden uzavřen mezi členy téže skupiny vrstevníků v kibucu, kteří byli spolu pohromadě od narození. Nebyl dokonce zaznamenan ani jediný příklad heterosexuální aktivity, přestože dospělí v kibucu proti ní nebyli. Kde se incest v jakékoliv formě, a ne příliš často v méně uzavřených společnostech, přece jen vyskytuje, je obvykle zdrojem hanby a rekriminací. Všeobecně nejvíce pohoršuje styk matky se synem, poněkud méně bratra se sestrou a styk otce s dcerou nejméně. Obvykle jsou však všechny formy odsuzovány. V současné době je ve Spojených státech za jednu z nejvíce šokujících forem pornografie považován popis pohlavního styku otců s jejich nedospělými dcerami."*¹³

"Strach z incestu se vyznačuje dvěma příznačnými rysy - na jedné straně vyvolává u lidí nesmírný odpor a na druhé straně je považován za vrozený."¹⁴

---

¹³ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 27-45.

¹⁴ MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Manželství a rodina, s. 62.

Biologickým dopadem incestu jsou genetické abnormality, které jsou způsobeny, pokud se narodí dítě z incestního vztahu. Výzkumy v Československu prokázaly, že ze 161 dětí narozených z incestního vztahu různé povahy se 15 narodilo mrtvých nebo zemřelo během prvního roku života, a přes 40% dětí trpělo tělesnými či duševními poruchami, jako je mentální retardace, nanismus, hluchoněmost, deformace srdce a jiné. Stejným ženám se z neincestního vztahu narodilo 95 dětí, které odpovídaly průměru normálního obyvatelstva. Pět dětí zemřelo v prvním roce života a ani jedno nemělo vážné mentální vady. Pět dětí mělo lehké tělesné abnormality. Nelze opominout ani skutečnost, že incest způsobuje ztrátu genetické schopnosti, což znamená, že děti narozené z incestu plodí méně potomků. Lidskou přirozeností je tedy výběr partnerů, který fungoval po tisíciletí. Takový výběr, kdy se lidé intuitivně vyhýbali incestu. Z toho vyplývá, že lidská bytost je vedena instinktem, který se zakládá na genech.¹⁵

Vliv biologie můžeme doložit mnohými pokusy, studiemi a pozorováními. Rozdíly tří typů chování se pokusím nastínit v následujících odstavcích.

---

¹⁵ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 27-45.

3. Biologie pohlaví

Studium biologie člověka se zabývá nejen odlišnostmi mužů a žen, ale i základními podobnostmi mezi nimi. Zaměříme-li se na počet chromozomů, člověk má bez rozdílu pohlaví 23 párů chromozomů. Jediné pohlavní buňky mají jen 23 chromozomů, a to jak mužské, tak i ženské. *"Lidské tělo se skládá přibližně ze 100 bilionů (milionů milionů) buněk, z nichž většina má v průměru méně než desetinu milimetru. Uvnitř každé buňky je černá skvrna nazývaná jádro. Uvnitř jádra jsou dvě úplné sady lidského genomu (kromě vajíček a spermií, které mají každá jednu sadu, a kromě červených krvinek, které nemají sadu žádnou). Jedna sada genomu pochází od matky a jedna od otce. V zásadě obsahuje každá sada stejných 60 000 - 80 000 genů na stejných dvaceti třech chromozomech. V praxi často existují mezi otcovskou a mateřskou verzí každého genu malé a jemné rozdíly, které jsou například zodpovědné za modré nebo hnědé oči. Když se rozmnožujeme, předáváme dál jednu úplnou sadu, ale až po vzájemném prohození úseků otcovských a mateřských chromozomů v procesu známém jako rekombinace."*¹⁶

*"V počátečním stadiu je samotné embryo sotva rozlišitelné od zárodků jiných obratlovců"*¹⁷

Organismy se rozmnožují pohlavně, nebo nepohlavně. Mezi nepohlavní rozmnožování patří například buněčné dělení. Při lidském rozmnožování, tedy pohlavním, dochází k splynutí dvou různých pohlavních buněk a předání genetické informace. Tento proces výměny genetických informací se označuje jako "sexualita, pohlavnost". Z pohledu evoluce je samčí a samičí dělení přínosné, protože zajišťuje větší různorodost, která zajišťuje, že se u potomstva sníží možnost výskytu genetických nedostatků.

---

¹⁶ RIDLEY, Matt. *Genom*. Praha : Portál, 2001. Úvod do studia, s. 11.

¹⁷ DARWIN, Charles. *O původu člověka*. Praha : Academia, 2006. Embryonální vývoj, s. 25.

Zajímavostí při rozmnožování je fakt, že ač je přítomen genetický materiál jak mužský, tak i ženský, pohlaví dítěte určuje jeden chromozom ve spermiu muže.

Jak bylo napsané výše, počet chromozomů kromě pohlavních je 23 párů. Chromozom vajíčka obsahuje pouze variantu X, zatímco chromozom spermie má varianty X, nebo Y. Protože mají ženy dva chromozomy X, matky vždy na své dítě přenáší X chromozom, na chlapce i na dívku. Otcové přenášejí X chromozom jen na dcery a chromozom Y na syny. Dva X chromozomy mají téměř všechny savčí samice. S tímto se pojí problém, a to "dvojitá dávka", která může způsobovat přebytek bílkovin. Tělo si našlo své řešení a brzy jeden z chromozomů X v každé buňce těla deaktivuje. S tím souvisí princip testování DNA. Postup spočívá ve vyhledávání Barrových tělísek v buněčném jádru, což jsou ony zmíněné deaktivované chromozomy X.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud je vajíčko oplodněno spermií s chromozomem Y, vytvoří se kombinace XY a pohlaví dítěte bude mužské. Pokud vajíčko oplodnění spermie s chromozomem X, kombinace bude XX a narodí se dívka. Pohlaví jedince je tedy dáno v okamžiku početí.

Další zajímavostí je, že až do 7. týdne se obě pohlaví vyvíjí stejně. U obou vzniká stejná soustava trubice. Ostatní znaky, které rozlišují pohlaví plodu, se vytváří až po 7. týdnu. *"Od sedmého týdne se u chromozomálně mužského zárodku stává dřevň základem varlat, zatímco u ženského embrya vznikají z kůry vaječníky."*¹⁸

U dívek se přestanou vyvíjet mužské trubice a u chlapců naopak ty ženské. Období po 7. týdnu je kritické pro správný vývoj pohlaví.

---

¹⁸ KARSTEN, Hartmut. *Ženy - muži*. Praha : Portál, 2006. Vznik biologických rozdílů mezi pohlavími, s. 11. ISBN 80-7367-145-X.

Pokud během této doby dojde k nějaké chybě, vyvine se chlapec nebo dívka s určitými odlišnostmi.¹⁹

V některých případech se stává, že pokud je ženský plod vystaven nadměrnému působení progesteronu, nemusí se následně vyvinout ženské genitálie.²⁰

Klíčovou roli při tvorbě pohlaví hraje gen nazývaný Sry, který je obsažený v chromozomu Y. "Tento gen určuje pohlaví jedince, neboť stimuluje tvorbu látky zvané H-t stimuluje tvorbu látky zvané H-Y antigen, jež signalizuje pohlavním žlázám embrya, aby se vyvinuly jako varlata." Pokud gen Sry není přítomen, vyvíjejí se vaječníky.²¹

---

¹⁹ OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. Biologie pohlaví, s. 22-23.

²⁰ WOOD, Julia T. *Gendered lives: Communication, Gender and Culture*. 9th edition. Boston : Wadsworth Publishing, 2010. Sex, s. 22.

²¹ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Hormony a vývoj mužů a žen, s. 145.

4. Experimenty

Při jednom z experimentů bylo několik druhů samičích zárodků (u zvířat) naočkováno mužským hormonem právě v krizové fázi, což zcela změnilo pohlaví zvířete. V jiném pokusu se kastrovaná embrya obou pohlaví vyvíjí jako samičky, což poukazuje na to, že hormony zde hrají dvojí roli. Jednak zajišťují vývoj mužského pohlaví a na druhé straně také zabraňují vývoji ženských znaků. K vývoji samičky není potřeba přítomnosti ženských hormonů. Vše je závislé pouze na přítomnosti či nepřítomnosti hormonů mužských.

*"Další důkazy toho, jak důležitou roli hrají hormony v anatomické diferenciaci pohlaví, poskytuje studium intersexuálních jedinců. Může se stát, že se u jednotlivce určitého chromozomálního pohlaví vyvinou gonády druhého pohlaví a hormony těchto gonád vytvoří fyzický vzhled tohoto pohlaví bez ohledu na to, co založily chromozomy. Jedna z forem intersexuality, při níž má genetický muž mužské gonády, ale ženské druhotné pohlavní znaky a ženské genitálie, je pokládána za důsledek neschopnosti mužských gonád produkovat v kritickém období prenatálního vývoje mužské hormony. (Příčinou je pravděpodobně recesivní gen související s pohlavím, který mají ženy, předaný genetickému muži.)"*²²

U lidí trvá kritické období několik dní na konci 3. měsíce těhotenství.²³

---

²² OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. Biologie pohlaví, s. 26.

²³ OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. Biologie pohlaví, s. 26.

5. Transsexualita

Pokud jsem se zmínila o intersexualitě, nelze pominout transsexualitu, která je považována za krajní formu intersexuality. Je to stav, kdy se člověk cítí být mužem, ačkoli má ženské pohlavní orgány a naopak. Pokud takovýto člověk nevyhledá odbornou pomoc, může to vést k frustraci a někdy i k sebepoškozování. Jedním z možných řešení těchto problémů bývá změna pohlaví, ačkoli ani to není zárukou uspokojivého řešení. V dřívějších dobách o změně pohlaví rozhodovala speciální komise složená s odborníků, jakými jsou například sexuologové a psychologové. V dnešní době je již rozhodnutí pouze na dotyčném člověku. Bohužel je toto téma a rozhodování velice problematické a mnohdy jsou situace choulostivé, jako například ve chvílích, kdy se ženatý muž a otec rozhodne o změnu pohlaví.

Podle doposud známých studií se předpokládá, že pohlavní identita vzniká již během nitroděložního vývoje a není závislá ani na výchově, společenských vlivech, ani na pozdějším vlivu hormonů. Tuto hypotézu dokládají i případy dětí, jimž bylo krátce po porodu chirurgicky změněno pohlaví a následně byly vychovávány podle stávajícího pohlaví, přesto se však nebyly schopny identifikovat s novým pohlavím. Později si na vlastní přání nechali udělat chirurgickou změnu pohlaví na původní.

Pravděpodobně nejznámějším případem je kauza Davida Reimera, který se narodil jako jednovaječné dvojče a v 18 měsících mu byla provedena nezdařilá obřízka, při které přišel o většinu penisu.

V té době panovalo přesvědčení, že pohlavní identita je dána výhradně výchovou, a proto mu bylo chirurgicky změněno pohlaví na dívku, a jako dívka byl vychováván. Zastánci teorie o identifikaci pohlaví na základě výchovy případ propagovali. Později se však ukázalo, že výsledky byly falšovány. David (jméno přijal později) vykazoval už od raného dětství genderové atypické

rysy. Ve věku 14 let si nechal změnit jméno z Brendy na Davida a podstoupil operaci za účelem změny pohlaví. V dospělosti se dokonce oženil.²⁴

Uvedu další dva příklady, které podporují teorii biologické danosti pohlaví. Prvním z nich je případ chlapců s kloakální extrofií. Je to velmi vzácný urogenitální defekt. Penis je buď silně zdeformovaný, nebo úplně chybí. Tyto situace se následně řešily změnou z chlapce na dívku. U 14 chlapců z 16 byla provedena změna pohlaví a pouze 5 se jich identifikovalo jako dívky. Je třeba ovšem podotknout, že v době, kdy byl výzkum prováděn, nedosáhly ještě puberty, což by výsledky mohlo změnit. Všechny vykazovali pro dívky atypické chování.²⁵

Další studie se zabývala chlapci s chybějícím enzymem 5- α reduktázy. Při nedostatku dyhydrogentestosteronu se novorozenci rodí se špatně identifikovatelnými nebo ženskými pohlavními orgány a jsou následně jako dívky vychovávány. Problém nastává v pubertě, kdy se vlivem hormonů objevuje pubické ochlupení, prohlubuje se hlas, prodlužuje klitoris a sestupují varlata. Z 18 dětí vychovávaných jako dívky jich 17 přijalo v pubertě mužskou identitu a 16 mužskou roli.²⁶

Příkladem poruch u žen je syndrom kongenitální adrenální hyperplazie, což je nedostatek jednoho z enzymů. V důsledku toho dochází před porodem k hromadění androgenů, které způsobuje zmužštění genitálií a mozku. U těchto dívek je častější homosexuální nebo bisexuální orientace a genderově atypické

---

²⁴ *Transsexualita.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-07-23]. Transsexualita. Dostupné z WWW: <www.transsexualita.cz>.

²⁵ *Transsexualita.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-07-23]. Transsexualita. Dostupné z WWW: <www.transsexualita.cz>.

²⁶ *Transsexualita.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-07-23]. Transsexualita. Dostupné z WWW: <www.transsexualita.cz>.

chování. Většina dívek s tímto syndromem se cítí být ženami, ale jsou více nespokojené se svým pohlavím než běžná populace.²⁷

Byla prokázána přítomnost mutací, které mění charakteristické rysy chování. *"Turnerův syndrom se vyskytuje tam, kde je předán pouze jeden ze dvou chromosomů X. Má za následek nejen nižší všeobecnou inteligenci, ale zvláště hluboké poškození schopnosti vybavovat si tvary a orientovat se mezi levou a pravou stranou na mapách a jiných diagramech. Lesch-Nyhanův syndrom, vyvolaný jediným recesivním genem, způsobuje nižší inteligenci a nutkavou tendenci škubat a trhat tělo, ústící v sebezmrzačení."*²⁸

Výše uvedené výzkumy ukazují, že pohlavní identita je biologicky předurčena, je vrozená.²⁹

6. Analýza genetických poruch

Díky lidem s genetickými poruchami se nám naskýtá možnost lepšího porozumění lidskému chování. Nejlepší metodou pro analýzu genetických poruch je takzvaná genetická pitva. Tyto poruchy se objevují nezávisle na lékařské prevenci. Jakmile se tak stane, je možné pokusit se o stanovení rozsahu změněné části mozku a najít hormony a další chemické činitele, kteří změnu zapříčiňují. Analýza fyzicky nezasáhne mozek. Genetickou pitvou lze prozkoumat celý mechanismus. Při této práci či čtení o postupech analýzy se musíme vyvarovat lítostivosti, neboť toto je jediná cesta, jak najít příčiny vzniku genetických poruch a na základě toho se pokusit objevit léčebné postupy.³⁰

---

²⁷ *Transsexualita.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-07-23]. Transsexualita. Dostupné z WWW: <www.transsexualita.cz>.

²⁸ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 50.

²⁹ *Transsexualita.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-07-23]. Transsexualita. Dostupné z WWW: <www.transsexualita.cz>.

³⁰ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 50-51.

7. Tělesná agresivita

Rozdíly v agresivitě obou pohlaví lze pozorovat zhruba od třetího roku věku ve chvíli, kdy je možné pozorovat skupinu dětí v sociálním prostředí. Dívky a chlapci se liší ve skutečné agresi, ale i v té fantazijní. Toto tvrzení dokládá studie o 500 zúčastněných předškolácích, přičemž 87% agresivních příběhů bylo vytvořeno chlapci a pouhých 17% dívkami. Pohlavní rozdíly v agresivitě můžeme zaznamenat i u starších osob. Tři sta vysokoškolských studentů bylo dotázáno na jejich fantazie o zabíjení lidí. Téměř dvojnásobek studentů oproti studentkám uvádělo fantazie o zabíjení. Metaanalýzy ukazují, že se agresivita s věkem snižuje. Vše dosavadně vyzkoumané ukazuje, že biologické predispozice vedou k vyšší agresivitě u chlapců a že se s věkem a vlivem sociálního prostředí snižuje.

"V různých kulturách jsou muži obvykle agresivnější než ženy³¹." Metaanalytické rozbory většinou zkoumaly rozdílnou míru agresivity u žen a u mužů v laboratorních podmínkách. Pokud byly použity metody přímého pozorování, záznamy od známých nebo sebehodnocení, daleko více to přiblížilo realitu a pohlavní rozdíly bývaly větší, protože všechna data byla pořízena v přirozených podmínkách. O něco více se realitě přibližují sociální statistiky. *"V podstatě podle jakéhokoliv měřítka reálné agrese, ať už se jedné o násilné zločiny, vraždy, napadení, sexuální násilí, účast ve válkách či sebevraždy (na které se můžeme dívat jako na agresi zaměřenou na sebe), jsou muži mnohem agresivnější než ženy. Ve Spojených státech je pravděpodobnost spáchání vraždy u mužů šestkrát vyšší než u žen."*³² Muži zabíjejí nejčastěji muže. Co se týče kulturních rozdílů, výrazně se liší míra agrese, ale pohlavní rozdíly v agresivitě nikoli. Můžeme také říci, že jsou vcelku neměnné v

---

³¹ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Fyzická agresivita, s. 201-205.

³² LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Fyzická agresivita, s. 201-205. ISBN 978-80-200-1719-2.

průběhu historie. Agresivita u lidí je do velké míry ovlivněna množstvím testosteronu, což dokládají i korelační studie.

*"Pokud bychom to shrnuli, ukazuje se, že pohlavní rozdíly v agresivitě se a) objevují v raných fázích lidského života, b) konzistentně se objevují v různých kulturách, c) jsou též konzistentní u různých druhů. Navíc lidská agresivita má spojitost s hladinami testosteronu, jež jsou daleko vyšší u mužů než u žen. Všechny typy dokladů společně ukazují, že biologické faktory hrají roli v tvorbě pohlavních rozdílů v agresivitě."*³³

Lidské chování má mnoho podob a možností, to je nepopiratelné. Bylo dokázáno, že tato variabilita je založena na genetických odlišnostech mezi jednotlivými lidmi. Nelze popřít, že jsou mutace, které ovlivňují lidské chování. Ovlivněné chování bylo zjištěno u více než 30 případů, a to na základě chemických změn v genech nebo v uspořádání a ve struktuře chromozomů. Některé chování bylo ovlivněno neurologickými poruchami, jiné sníženou inteligencí. Velmi sporným a hodně diskutovaným je příklad, kdy se u mužského jedince vyskytnou chromosomy XYY. Z předchozích kapitol víme, že obvyklá kombinace chromosomů je buď XX u žen nebo XY u mužů. Varianta XYY se vyskytuje zhruba u 0,1 % populace. Druhý chromosom Y je prakticky nadbytečný a touto anomálií "trpí" výhradně muži. Z těchto mužů vyrostou vysocí jedinci, obvykle přes 1,80m. *"Často končí ve vězení, nebo v ústavu pro asociální osoby."*³⁴ V počátcích studia těchto mužů se vědci domnívali, že nadbytečný chromosom Y vyvolává u mužů větší agresi, možná právě pro skutečnost, že byli často vězněni a vytvářeli tak třídu zločinců. Avšak statistický výzkum prováděný psychology na Princetonu, kteří statistické údaje čerpali z Dánska, přinesl příznivější vysvětlení. Zjistili, že muži s chromosomy XYY se nikterak neliší od ostatních Dánů svým vzorcem chování a že

---

³³ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Fyzická agresivita, s. 201-205. ISBN 978-80-200-1719-2.

³⁴ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 49-50.

nevykazují ani zvýšenou agresivitu. Jediné, co ve svém výzkumu objevili, byla snížená průměrná inteligence u mužů s nadbytečným Y chromosomem. Nejpřijatelnějším vysvětlením tedy je, že se tito muži ve vězeních vyskytují ve zvýšené míře díky nižší inteligenci, která jim zabraňuje obratně se vyhnout odhalení. Je ovšem za potřebí jisté opatrnosti, protože toto byla jediná studie a ani ta nevyloučila možnost genetické predispozice pro zločineckou osobnost.³⁵

---

³⁵ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 49-50.

8. Vizualně-prostorové schopnosti

Zjistilo se, že schopnosti mužů a žen u vizuálně-prostorových schopností se liší. V některých jsou lepší muži, v některých ženy. Muži mají lepší výsledky v prostorových úkolech, jež vyžadují přetváření trojdimenzionálních předmětů, k vizualizaci trojrozměrných předmětů na papíře, v navigaci v prostoru nebo v zasahování předmětů, jež se v prostoru pohybují. Ženy se dobře učí orientačním bodům v prostoru, což také často využívají při učení se cesty a zpětného vybavování. Orientační body (budovy, stromy, cesty) jim často slouží jako záchytná místa. Naopak muži daleko více využívají vzdálenosti a následně odbočky. Zatímco ženy například při navigaci použijí: "Až mineš na dálnici první pumpu, dorazíš k odbočce, kde je žlutý dům, a u něho se dáš doprava." Muž by spíše řekl: "Po 300 metrech zahni doprava a za další kilometr jsi v cíli." V autě mají muži obecně lepší odhad vzdáleností, což se jim hodí při parkování, zatímco ženy mají lepší periferní vidění.

Některé studie zabývající se prostorovým vnímáním u dětí odhalily rozdíly v schopnostech jednotlivých pohlaví už v předškolním věku, stejně tak i u starších dětí. Kolem puberty začíná sílit vylučování hormonů, které právě zapříčiňuje stabilní pohlavní rozdíly u dívek a u chlapců, které se objevují po rané adolescenci. Po pubertě se rozdíly více méně ustálí a nezmenší se ani změnou genderových rolí v průběhu života. Existují také názory podložené studii, že pokud ženy prostorové úkoly trénují, mohou se rozdíly zmenšit či zcela vynulovat. Jiné výzkumy však toto nepotvrdily.

V rámci různých kultur se objevují pohlavní rozdíly v prostorových dovednostech jednotně. Výzkumy dokládající tuto skutečnost byly dělány v několika zemích vše kontinentů kromě Antarktidy. U norských vysokoškoláků studujících vědu, technologii nebo sociální studia byly měřeny prostorové schopnosti. Studenti prvních dvou zmiňovaných oborů větší zkušenosti z přednášek matematiky, proto dosahovali lepších výsledků u všech použitých

testů. Nicméně pohlavní rozdíly v prostorových schopnostech se moc nelišily od výsledků studentů studujících sociální vědy.

Pohlavní rozdíly v prostorových dovednostech byly také vyzorovány u různých druhů zvířat. Tyto rozdíly u zvířat se často vysvětlují evolučním tlakem. Z evolučního pohledu lze také rozdíly vysvětlit tím, že muži v původních podmínkách při lovu používali soustředění se na jeden cíl, a to na svou kořist, a používali přitom stopování a následně házení zbraní. Zatímco ženy "sběračky" musely mít svou pozornost rozdělenou na spoustu drobných věcí a sběr vyžadoval dobrou paměť při pohybování se v prostoru.

*"Výzkumníci identifikovali mozkové struktury, které souvisí s pohlavními rozdíly v prostorových schopnostech. Současný výzkum například ukazuje, že hipokampus, oblast uložená hluboko v mozku, je sídlem určitého typu prostorových schopností jak u lidí, tak u zvířat. Zdá se, že rozhodující příčinou pohlavních rozdílů ve velikosti a struktuře hipokampu je prenatální nebo perinatální působení pohlavních hormonů, především testosteronu."*³⁶ Ženy vystavené vysokým hladinám testosteronu dosahují lepších výsledků v prostorových testech. Jiné studie ukazují, že pokud nejsou přítomny pohlavní hormony (Turnerův syndrom) nebo dojde k necitlivosti k androgenům, jsou prostorové dovednosti zhoršené.

Co jsme se dozvěděli? Různé prostorové schopnosti se u žen a u mužů výrazně liší, a to především po pubertě. Tyto rozdíly se konzistentně objevují u různých kultur nehledě na genderové role. Tyto schopnosti lze pozorovat i u různých druhů a pravděpodobně

---

³⁶ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Vizualně-prostorové schopnosti, s. 205-208.

souvisí s funkcí pohlavních hormonů, které se podílí při vytváření odlišných mozkových strukturách.³⁷

---

³⁷ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Vizually-prostorové schopnosti, s. 205-208.

9. Sexuální chování

Rozdíly v sexuálním chování u mužů a u žen jsou znatelné. Z výzkumu bylo zjištěno, že muži liberálněji smýšlejí o sexu a k příležitostnému sexu mají pozitivnější přístup. Z výzkumu také vyplývá, "že 83% mužů masturbuje častěji než průměrná žena."³⁸

Další výzkumy například ukazují, že muži mají častěji pohlavní sty, pozitivněji smýšlejí o pohlavním styku v rámci závazného vztahu, jako je zasnoubení. Ženy mívají více výčitky svědomí kvůli sexu, mají z něho častěji strach. Muži začínají se sexem dříve než ženy a mají více sexuálních partnerek než ženy sexuálních partnerů. I homosexuální chování uvádějí více muži. Další studie se zaměřovaly na analyzování vzorku lidí z 52 zemí světa, v nichž měli muži i ženy uvádět, kolik by si přáli mít v následujícím měsíci a 30letech sexuálních partnerů. I zde vyšlo, že počet žen, po kterých muži touží, je více než počet mužů, po kterých touží ženy.³⁹

Existují doklady o tom, že se na výše zmíněných pohlavních rozdílech podílejí biologické faktory. Byly provedeny další studie zabývající se sexuální preferencí. Jak se předpokládalo, ženy preferují muže a muži ženy. Psycholog David Buss provedl studie na 6 kontinentech u 10 000 lidí z 37 kultur a zjistil, že výsledky jsou podobné jako u méně rozsáhlých studií, což podporuje biologickou teorii. Našly se samozřejmě kulturní rozdíly, jako například u kultur, které praktikovaly polygynii, což znamená, že je mužům dovoleno mít více než jednu legální partnerku, zatímco v jiných kulturách muži preferovali monogamii. Byly studovány kultury jak preindustriální, tak i kultury průmyslově rozvinuté. "I

---

³⁸ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Lze nalézt pohlavní rozdíly v sexualitě?, s. 53-55.

³⁹ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Lze nalézt pohlavní rozdíly v sexualitě?, s. 53-55.

přes všechny tyto rozdíly byly pohlavní rozdíly ve výběru partnera v různých kulturách většinou velmi jednotné."⁴⁰

Bez ohledu na kulturu si ženy na mužích cení dobrých finančních vyhlídek dvakrát více než muži. Muži obecně upřednostňují mladší partnerky, než jsou oni sami a hodnotí atraktivitu vzhledu jako důležitější než ženy. *"Napříč kulturami je polygynie mnohem častější než polyandrie (ženy mají více partnerů).*"⁴¹

Zajímavostí je následující poznatek. *"Všeobecně se potvrzuje předpoklad, třebaže je to na první pohled nelogické, že lidé - a zejména ženy - si za partnery vybírají stále stejný nebo přinejmenším velmi podobný typ, že mu dávají přednost přede všemi ostatními, ačkoliv se v něm už jednou nebo i vícekrát zklamali.*"⁴²

Muži se častěji stimulují pornografií než ženy, častěji vyhledávají sex za peníze. Toto platí zřejmě napříč kulturami. *"Pohlavní rozdíly, především testosteron, jsou spojeny se sexuálním pudem a mírou sexuálních aktivit u zvířat i u mužů a žen. Všechny tyto důkazy vedou k závěru, že biologické faktory se pravděpodobně podílejí na rozdílech v sexuálních zájmech a hladinách aktivit u mužů a žen.*"⁴³

Mezi pohlavími je velká odlišnost, do jaké míry jedince přitahují muži či ženy. Sexuální aktivita jako taková se objevuje po pubertě, jsou ale jisté indicie, které nám již v dětství mohou ukázat, zda bude sexuální orientace v pozdějším věku heterosexuální nebo homosexuální. Zdrženliví chlapci, kteří preferují hru s dívkami, nemají rádi fyzickou agresi a nejsou soutěživí, jsou považováni za feminní a mohou v dospělosti vykazovat homosexuální sklony.

---

⁴⁰ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

⁴¹ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

⁴² PONDĚLÍČEK, Ivo; PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Lidská sexualita*. Praha : Avicenum, 1974. Sexuální výběr a navazování vztahů, s. 209.

⁴³ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

Obvykle mívají pověst "bábovek". Zatímco chlapci vykazující typicky mužské zájmy jako je soutěživost, zápasy a týmové sporty, hrám v chlapecké skupině, mohou být v dospělosti spíše heterosexuální. Podobné ukazatele se objevují i u dívek. Holčičky vykazující maskulinní chování, také často označované jako divošky, mohou vyrůst v lesbičky. Z holčiček, které si rády hrají s panenkami, s kuchyňkou, rády nosí holčičí šaty a hrají si na princezny, vyrostou heterosexuálně orientované ženy. *"Fakt, že rané maskulinní a feminní chování je spojené s pozdější sexuální orientací, naznačuje, že by zde mohly být společné biologické faktory, které jsou základem jak dětského pohlavně typického chování, tak sexuální orientace."*⁴⁴

Sporné jsou například výsledky studií, které zkoumají procentuální zastoupení gayů a lesbiček napříč populací, a to proto, že v některých kulturách jsou stále tyto věci na veřejnosti tabu nebo lidé s orientací na stejné pohlaví bývají stigmatizováni. Přesto je pravděpodobně jisté, že lidí, kteří mají homosexuální orientaci, je nepoměrná menšina oproti heterosexuálům. Výskyt sexuálních orientací je poměrně stabilní, co se kultur týče, což opět ukazuje na biologické faktory.

Příčiny homosexuality nebyly nalezeny, existují však hypotézy. První z nich říká, že *"homosexualita je udržována pomocí příbuzenského výběru (tj. pomáhá genetickým příbuzným homosexuálního jedince v přežití)"*.⁴⁵

Druhá tvrdí, že přestože geny, které způsobují homosexualitu, snižují reprodukční schopnost u jednoho pohlaví, u druhého mohou reprodukční schopnost navýšit. Třetí říká, že "geny, které nepříliš často vedou u některých jedinců k homosexualitě, mohou zároveň

---

⁴⁴ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

⁴⁵ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

rozvíjet znaky, které kompenzují reprodukční hodnotu u většiny jedinců."⁴⁶

Protože vědci zjistily, že hladina hormonů v dospělosti příliš se sexuální orientací nesouvisí, zaměřili se na význam hormonů, které jsou produkovány prenatálně. Ženy, které jsou vystaveny neobvyklému prenatálnímu hormonálnímu prostředí, bývají častěji homosexuální nebo bisexuální. Výzkumníci také našli souvislosti s homosexualitou u pořadí při narození chlapců. Gayové mívají častěji starší bratry než heterosexuálové. Vysvětlení nás vede opět biologickou cestou. S každým dalším mužským potomkem roste pravděpodobnost, že se u matky spustí imunologická reakce, která pravděpodobně má význam na hladinu hormonů nebo jiné biologické faktory, které vedou k určitému pohlavnímu chování. Nalezneme také vztah mezi počtem starších bratrů a homosexualitou, který je zřejmý u menších gayů. Toto opět naznačuje biologickou souvislost. *"Behaviorálně genetické studie ukazují, že homosexualita je částečně dědičná. V jedné studii se zjistilo, že pokud je jedno z jednovaječných dvojčat homosexuální, je 52% šance, že bude i druhé dvojče homosexuální. U dvojvaječných dvojčat byla však tato pravděpodobnost pouze 22%."*⁴⁷

Podobně vyšly i výsledky studií s lesbickými dvojčaty. Některé výzkumy prokázaly dědičnost po mateřské linii. To by znamenalo, že zodpovědnost nese chromozom X, který přenáší matky na syna, ne však otcové. Nedávný výzkum určil dokonce i místo na chromozomu X, který má spojitost se sexuální orientací. V další vědecké studii se ukázalo, že preoptická oblast v hypotalamu, je velmi rozdílná u gayů a heterosexuálů. Proběhly také výzkumy, které zjistily, že děti, které jsou vychovávány homosexuálními rodiči, nejeví odchylky při možnosti homosexuální orientace v

---

⁴⁶ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

⁴⁷ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

dospělosti od dětí vychovávaných v heterosexuálních rodinách. Mohou být ovšem více otevřeni zkušenostem s homosexuálními vztahy. Pokud vezmeme v úvahu, že děti gayů nebo lesbiček mají naprosto odlišné zkušenosti s genderovými rolemi, než děti z heterosexuálních rodin, a přesto orientace rodičů nemá velký vliv na sexuální orientaci jejich dětí, odporuje to teoriím sociálního učení rolí, které vycházejí z toho, že sexuální orientaci získávají děti učením.⁴⁸

---

⁴⁸ LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. Sexuální chování, s. 208-215.

10. Studium dvojčat

Jedním z obecně nejzajímavějších zkoumání jsou výzkumy dvojčat. Jednovaječná dvojčata se vyvíjejí z jednoho oplodněného vajíčka. Při prvním dělení nezůstanou dvě buňky spojeny, což by vedlo ke vzniku jednoho plodu, ale místo toho se rozdělí, a tím vzniknou plody dva. V případě dvojvaječných dvojčat je tomu jinak. V děloze matky dochází k oplodnění dvou vajíček, každé jinou spermií a vznikají tak dva jedinci, kteří si geneticky nejsou blíže než bratr a sestra, kteří se narodí v rozestupu několika let.⁴⁹

Dřívější terminologie pro jednovaječná dvojčata zněla identická, ale v posledních letech výzkumy zjistili, že toto označení je nepřesné, protože jejich DNA není zcela identická, jak se dříve myslelo. Toto podezření vědci pojali už v roce 2005 a následně ho podkládali fakty o tom, že během života dochází ke změnám v DNA, což je naprosto jedinečný úspěch. Z tohoto důvodu je vhodnější používat pro jednovaječná dvojčata termínu monozygotní než dřívějšího identická a pro dvojvaječná dizygotní.⁵⁰

Zda-li je podobnost jednovaječných dvojčat dána výchovou, nebo je geneticky podmíněna, je složitá otázka, a to z důvodu, že s jednovaječnými dvojčaty obvykle zachází rodiče více podobně než s dvojvaječnými - jsou oblékána do stejných věcí častěji než dvojvaječná, jedí stejná jídla a podobně.⁵¹

Na druhou stranu pro genetiku hraje fakt, že páry jednovaječných dvojčat mají větší podobnost ve verbálních schopnostech, srdečním tepu a rychlosti běhu než páry dvojvaječných. Tvrzení, že pokud by se s jednovaječnými dvojčaty zacházelo stejně, vykazovali by stejné výsledky, nepotvrzuje fakt, že jednovaječná dvojčata si jsou mimořádně podobná, a to i bez ohledu na výchovu.

---

⁴⁹ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 51.

⁵⁰ SEGALOVÁ, Nancy L. *Nedělitelná dvěma*. Praha : Triton, 2009. Úvod, s. 11-21.

⁵¹ WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. Dědičnost, s. 52.

Výzkumy dvojčat prokázaly, že převážnou část chování ovlivňují geny, avšak míra ovlivňování je rozdílná u různých znaků.

*"Pro obecnou inteligenci činí 50 až 70%, pro sociální extroverzi 50% a pro uspokojení v zaměstnání jen 30%."*⁵²

Z výsledků o extroverzi vyplývá, že to, na kolik je člověk extrovert, z 50% ovlivňuje genetický fond a ze zbylých 50% prostředí, které nás formuje.

Tyto výsledky však nelze vztáhnout na jedince, ti mohou být vystaveni vnějším stresorům, jako jsou nemoci, nebo velice specifickým prostředím, ve kterém vyrůstají, jako je exotický ostrov. Takovéto zkušenosti pak člověka ovlivní natolik, že výsledky jsou pro tyto případy irelevantní.

Tělesné a duševní pouto mezi dvojčaty je něco naprosto unikátního. Jejich velikou kooperaci během života mnohdy nechápu ani samotní rodiče, kteří mnohokrát pocítili, že jsou v určitých chvílích jaksi mimo hru.

Shodné prvky monozygotních dvojčat jsou jistě zajímavé, ale mnohem zajímavější a především užitečnější jsou prvky v jejich životě, ve kterých se liší.⁵³

*"Pokud zjistíme, proč je jedno z dvojčat neplodné, proč je gay či proč má nadváhu, můžeme lépe porozumět procesům uvnitř i vně dělohy, jež tyto znaky ovlivňují."*⁵⁴

---

⁵² SEGALOVÁ, Nancy L. *Nedělitelná dvěma*. Praha : Triton, 2009. Úvod, s. 11-21.

⁵³ JADELSKÁ, Eva. Když dva jsou jako jeden. *Psychologie dnes*. červen 2011, roč. 17, 6, s. 27-29.

⁵⁴ SEGALOVÁ, Nancy L. *Nedělitelná dvěma*. Praha : Triton, 2009. Úvod, s. 11-21.

10.1. Oddělená dvojčata

Pro ilustraci zděděných či výchovou získaných vlastností uvedu příklad dvou bratrů, jednovaječných dvojčat, kteří byli po narození odděleni a každého z nich adoptovali jiní rodiče.

Příběh vypráví o bratrech Markovi a Gerrym, kteří se setkali až po 31 letech života. Někteří lidé považují jejich shledání za řízení osudu, já se však ztotožňuji s názorem autorky, která píše, že naše genetická výbava nám určuje, kam jdeme, s jakými lidmi se setkáváme a kterým lidem se naopak vyhýbáme.

Oba muži byli hasiči. Jednou se kdesi konalo setkání hasičů, na které se Mark rozhodl nejet, ale Gerry tam byl. Přátelé a kolegové Marka si ho všimli, splést si je však nemohli, neboť Gerry byl zhruba o 45kg lehčí než Mark. Šéf Marka, který na sjezdu hasičských sborů potkal Gerryho, se rozhodl, že je seznámí. Muži se pak po několika dnech potkali a hned si padli do oka. Okamžitě začali vyplouvat na povrch veškeré podobnosti a odlišnosti. Kromě toho, že se oba stali hasiči, měli i stejné IQ, nosili velké spony na opasku, klíče na kroužku na pravé straně opasku, měli rádi stejný druh piva a plechovku si zespoda přidržovali malíčkem, oba se nahlas smáli, ačkoli nikdo z jejich adoptivních rodičů se nahlas nesmál, oba při smíchu zakláněli hlavu, oba velice rádi a ve velkém množství konzumovali alkohol, na rozdíl od jejich adoptivních rodičů, kteří pili jen příležitostně, oba měli rádi italskou a čínskou kuchyni, oba rádi kouřili, ale Mark v době setkání zrovna přestával. Co se týče rozdílné váhy, Gerry zhubl oněch 45kg těsně před setkáním. Oba muži rádi rybařili, ale na ryby chodil otec jen s Markem.

Pokud mluvíme o rozdílech, nepatrné se najdou. Každý poslouchá jiný styl hudby a fandí jinému sportovnímu týmu. Jedinou významnou věcí, kterou spolu bratři nesdílí, je Gerryho účast ve službách Mírového sboru po dobu 8 měsíců v Brazílii.

Gerryho adoptivní rodiče věděli o přítomnosti dvojčete, ale ve chvíli, kdy se pro adopci rozhodli, neměli dostatek finančních prostředků, aby uživilí dvě děti. Markovi rodiče nevěděli, že je Mark z dvojčat. Můžeme se jen dohadovat, co by se změnilo, pokud by Gerry a Mark nebyli odděleni.

Pro jejich blízké to byl šok, když zjistili, jak stejní bratři jsou. Pro ně samotné to bylo něco přirozeného. Setkání ani jeden nebral jako převratnou událost. Tvrdili, že se u nich nic nezměnilo, kromě faktu, že našli své dvojče. Gerryho sestra a nejen ona to však vidí jinak. Říkala, že je bratr mnohem šťastnější a spokojenější. Markovu adoptivnímu otci se zdálo, jakoby Mark našel sám sebe a stal se společenštějším. Pro mě osobně je zajímavé, že dvojčata svůj život nijak nepřizpůsobila svůj život tak, aby se do něj ten druhý vešel. Setkávali se sporadicky, převážně na akcích pro hasiče, jednou za pár měsíců si zatelefonovali, ale jejich vztah se podle jejich tvrzení nestal osobní. Od doby, co se poznali, si nesdělovali příliš osobních informací. Dokonce Mark nejel ani na Gerryho svatbu, protože nechtěl vhazovat peníze za oblek a řekl, že je to rodinná záležitost a do ní že se míchat nebude.

V průběhu let se přeci jen u bratrů něco změnilo. Oba začali pít jiný druh piva, Gerry se oženil a má syna, Mark měl jen příležitostné známosti a ve svých 50 letech na ženění nepomýšlí. Markovi začali v místě bydliště vadit různé věci, a tak se rozhodl odstěhovat do jiného města v jiném státě.

Bratři měli mnoho společného, ale nakonec se jejich cesty rozešly.⁵⁵

---

⁵⁵ SEGALOVÁ, Nancy L. *Nedělitelná dvěma*. Praha : Triton, 2009. Část první: Po narození odloučena, s. 22-35.

11. Kazuistiky

11.1. Kazuistika č. 1

V příběhu bude vystupovat muž, říkejme mu třeba L.

Pan L. je 40 letý muž ze středočeského kraje a je homosexuál. Pan L. vyrůstal v úplné rodině, oba rodiče jsou heterosexuálně orientováni. Otec pana L. je myslivec, matka učitelka na základní škole. Pan L. je 3. nejmladším dítětem v rodině. Oba jeho starší sourozenci jsou heterosexuálové.

Pan L. byl vychováván ve striktně katolické rodině, kde bylo nemyslitelné o homosexualitě jen mluvit. Rodina pana L. bydlela na vesnici na samotě u lesa. Vzhledem k povolání otce pan L. většinu svého dětství trávil v lese. Pan L. začal brzy chodit, asi v 10 měsících a mluvit začal také poměrně brzy, a to přibližně v 15 měsících, kdy už používal krátká slovní spojení. Jako malý měl rád říkanky, které si s ním matka denně procvičovala.

Pan L. nastoupil ve 4 letech do školky, kde se více méně stranil dětí a spíš si vyhrál sám. Nebyl proto moc oblíbený, dětem připadal spíš jako podivín, ale protože byl pan L. nekonfliktní, děti ho proto nechaly být.

Jeho zálibou bylo střílení z luku, jak sám uvedl. Rád chodil s otcem na lov a pozorovat zvěř. Rodina nebyla majetná, dalo by se říci, že žila ve velice skromných poměrech. I přesto, že byl pan L. nejmladší, nedá se mluvit o jeho rozmazlování. Už od malička byl veden k práci. Doma měli hospodářství a pan L. měl na starosti ovce a kozy a veškerou péči o ně.

Pan L. byl na rozdíl od svých dvou starších sourozenců tichý a měl rád samotu. Nejednou strávil v lese celé hodiny při pozorování okolí. Pan L. si rozuměl především s matkou a s prostředním z dětí, tedy s bratrem M., který mu byl věkově nejbližší, byl starší o rok. S nejstarším bratrem D. si moc nerozuměl. D. byl velice průbojný a

pan L. měl ve zvyku spíše se při konfliktech nebo bojování o pozornost stáhnout do ústraní.

Pan L. poprvé uvedl, že měl rád střelení z luku, když jsme se k tomu později v rozhovoru vrátili, zaváhal a pak dodal, že vlastně o zálibu tak úplně nešlo, že chtěl jen otci udělat radost. Otec prý z něj chtěl mít správného kluka. Nakonec dodal, že se zbraní spíše vždy bál.

Protože v rodině byli tři bratři a žádné děvče, doma nebyly žádné dívčí hračky, jako jsou panenky a kočárky. Pan L. vzpomíná na to, že když přišel do školky, tak tam byly hračky rozmanité, ale že si rád vozil kočárek s panenkou a hrál si, že jdou na výlet.

Pan L. byl bystrý chlapec a v 6 letech nastoupil povinnou školní docházku ve vesnici. První potíže začali zhruba ve druhé třídě, kdy se pan L. stal terčem šikany starších žáků. Nejdříve o tom nic neřekl a modřiny zakrýval rolákem a dlouhým rukávem. Po čase na to matka přišla a "uhodila" na něj, co se mu stalo. Pan L. si pokaždé vymyslel nějakou historku o spadnutí ze stromu či jiném úrazu způsobeném při hodinách tělesné výchovy. Jednou to však chlapci přehnali. Počkali si na pana L. cestou domů, napadli ho a způsobili mu modřinu přes celé oko. Nebylo jiné cesty než doma přiznat, co se děje.

Vzhledem k tomu, že byla matka učitelkou na stejné škole, hned druhý den to šla řešit. Chlapci byli potrestáni, ale panu L. se neulevilo. Cítil se trapně. Tento pocit se vystupňoval tehdy, když se mu spolužačky začali posmívat a říkat mu "žalovníček" a i ta hrstka chlapců ve třídě, kteří si s ním do té doby hráli, se mu začali stranit. Pan L. si vzpomíná, že následujících několik týdnů s ním nikdo nepromluvil a on každý večer potají plakal. Na toto období nerad vzpomíná a veškeré dění cítí jako velkou křivdu.

V následujících 2 letech si nevzpomíná na nic neobvyklého nebo podstatného. Velká rána pro celou rodinu přišla, když panu L bylo

10 let. Pan L. si vzpomíná, že bylo kolem 6. hodiny, seděl v kuchyni a díval se na matku, jak vaří večeři. Bratři si hráli v pokoji. Matka se chvílemi nervózně dívala na hodinky, protože otec pana L. se už měl před půl hodinou vrátit ze své obvyklé večerní obchůzky lesa. Pan L. si vypráví, co se dělo dál: "Pamatuju si, jak byla matka nervózní. Najednou někdo zabušil na dveře, lekl jsem se. Matka šla rychle otevřít. Ve dveřích stál soused a řekl matce, ať jde s ním rychle ven. Matka mi poručila, abych zůstal sedět. Pak si pamatuju už jen pláč." Pan L. se odmlčel. Ten den šel soused jako obvykle se psem na procházku a na lesní cestě objevil otce pan L. Byl mrtvý. Pan L. se později dozvěděl, že otec zemřel na infarkt.

"Od té doby se vše změnilo. Matka se nesmála, nejstarší bratr začal mít problémy ve škole. S celou rodinou to šlo z kopce."

Pan L. se stáhl ještě více do sebe. Když mu bylo 15 let, kluci jeho věku se zajímali o dívky, ale pan L. byl nejraději sám, neměl moc kamarádů. Po základní škole se rozhodl pro studium na nedalekém gymnáziu. Začátky nebyly lehké, spolužáci ho měli za podivína, z velké části proto, že o něm nic nevěděli. Pan L. si našel dobrého kamaráda, se kterým měli podobné zájmy, například četbu knih. Občas s ním chodil odpoledne ven nebo do knihovny. Když panu L. bylo 17 let, jeho matku mu stále říkala, že už by si měl najít děvče, problém ale byl, že si pan L. začal uvědomovat, že o děvčata zájem nikdy neměl a ani nemá. Byl zmatený z toho, že největší náklonnost cítí k svému kamarádovi O. Nepřikládal tomu však důležitost. Myslel si, že jde o náklonnost pouze jen kamarádkou a že se mu vlastně líbí to, že má konečně někoho, s kým si může popovídat. Postupem času však začal zjišťovat, že v tom asi bude něco víc. Občas se mu stalo, že když se ho náhodně O. dotkl, pana L. to vzrušilo. Byl velice zmatený a nevěděl, co se děje. Říkal si, že tohle přeci není normální, že chlapcům se musí líbit jen dívky a že je asi nějaký nenormální. Především se ale bál, že o svého

jediného kamaráda přijde, pokud na sobě dá něco znát. Bylo však čím dál těžší dělat, že se s ním v přítomnosti O. nic neděje. Aby se svěřil matce, bylo naprosto nemyslitelné, už tak měla dost problémů, a tak se stále víc a víc uzavíral do sebe. Dokonce to zašlo až tak daleko, že když měl jít někam s O., začal se vymlouvat, že mu není dobře nebo že má doma moc práce. Jednou opět přišel O. za panem L., ať jde ven, že mu musí něco důležitého říct. Pan L. se rozhodl, že tedy půjde, protože byl zvědavý, co mu O. chce říct. Nakonec mu O. řekl, že se seznámil s jednou dívkou, která se mu už nějaký čas líbí a že s ní chodí, a tak že na pana L. už asi nebude mít tolik času. Pan L. mu řekl, že má velkou radost, že je to dobře. Od té doby jejich setkávání začalo upadat, až se jejich kontakt minimalizoval na náhodná setkání.

Pan L. dokončil střední školu a nastoupil na vysokou. Když byl ve druhém ročníku, jeho matka onemocněla. Pan L. přerušil studium a začal se o matku starat.

Při různých vyšetřeních, na která s matkou jezdil, se seznámil s jedním mužem. Muž ho oslovil v nemocnici a pozval ho na skleničku. Pan L. se styděl, ale nakonec pozvání přijal. Při setkání v hospodě byl pan L. značně nervózní. Muž se ho snažil uklidnit a stále mu opakoval, že o nic nejde, že si jen popovídají, a že když pan L. bude chtít, mohou setkání zopakovat.

První večer probíhal poklidně. Muži se navzájem oťukávali. Muž byl starší než pan L. Z jeho chování bylo jasné, že je zkušenější než pan L. a že je se svou sexuální orientací již zcela ztotožněn a nečiní mu žádné problémy dávat najevo náklonnost k mužům. Panu L. bylo v jeho přítomnosti dobře. Začínal cítit, že se konečně nemusí skrývat a že není jediný muž, kterému se líbí muži a ne ženy.

S tímto mužem se začali stýkat pravidelně. Matka se pana L. ptala, kam tak najednou začal chodit, ale pan L. nebyl připraven

konfrontovat matku s faktem, že je gay. Báł se, že by se jí v jejím stavu mohlo ještě přitížit. Bylo mu velice nepříjemné, že jí musí lhát, ale říkal si, že to děla pro její dobro. Pravdou však bylo, že se bál její reakce. Bratři pana L. byli již z domu a příliš se nestýkali, tak se nemusel bát, že by se něco dozvěděli.

Od prvního setkání pana L. s mužem, říkejme mu T, uběhl rok. Matčin stav se velice zhoršil a vypadalo to, že už jí nezbývá mnoho času. Pana L. tížilo svědomí a moc si přál svěřit se matce o své orientaci. Mnohokrát si v hlavě přehrával matčinu reakci, kdyby se to dozvěděla. Pan L. nikdy nepil, ale pamatuje si, že toho dne se velice pohádal s T., a to právě kvůli faktu, že ještě matce neřekl o tom, že má přítele. Pan L. se tedy opil a přišel za matkou a řekl jí: "Mami, mám přítele." Matka mu prý tenkrát řekla, že je moc ráda, že si našel kamaráda. On jí však řekl, že nic nechápe, že to není žádný kamarád, ale přítel, se kterým chodí. Čekal na reakci matky, přehrával si všechny možné reakce, ale s mlčením nepočítal. Několik minut na sebe jen koukali. Nakonec se pan L. zvedl a odešel. Druhý den matka řekla, že ho chce vidět. Nic víc, nic míň. Pan L. tedy přivedl T. a seznámil ho s matkou. Matka se chovala slušně, ale odměřeně. Bylo vidět, že je stále v šoku. Pan L. pak čekal, jestli matka bude situaci komentovat. Jediné, co však chtěla vědět, bylo, jak dlouho už to o sobě ví.

Pan L. se bál, že se jeho vztah s matkou změní. Že se s ním přestane bavit, že ho odsoudí. Nic takového se nestalo. Od té doby o tomto tématu nepadla zmínka. Oba žili, jako by se nic nestalo. O pár měsíců později matka zemřela. Pan L. žije s panem T. v domě po rodičích.

Když pan L. vzpomíná na své dětství a dospívání, říká, že ho nenapadá nic zvláštního, co by ovlivnilo to, že je homosexuál. Nikdy se o tom s nikým nebavil, a že je něco jinak, než jak má být, si všiml až kolem 17 let. Žádným z událostí ve svém životě nepřipisuje významnou hodnotu, která by ovlivnila jeho sexuální

orientaci. "Podle mě se homosexuálem člověk rodí, jen je pak rozdíl v tom, kdy na to člověk přijde."

11.2. Kazuistika č. 2

V příběhu vystupuje žena, říkejme jí D.

Paní D. je 26 let a má vlastní sestru, které je 28, dále má také o několik let mladší nevlastní sestru. Paní D. vyrůstala od svých 10 let jen s matkou a sestrou v rodinném domě na vesnici. Otec byl k matce agresivní, jí ani sestry se nikdy nedotkl. Vždy se k dívkám choval pěkně. Matka paní D. je zdravotní sestra, otec je truhlář. Paní D. odchodem svého otce od rodiny velice trpěla, otce měla ráda a rozuměla si s ním.

Paní D. je od malička společenská. Ráda si hrála s dětmi a dobře s nimi vycházela. Do rozchodu rodičů bylo její dětství poměrně idylické. Každý týden jezdila rodina na výlety. Paní D se sestrou sportovali. Jezdily na kole a rády plavaly. Paní D. měla od malička ráda chlapecké hračky. Nejraději měla motorky. Jako malá jezdila s otcem po vesnici na mopedu.

Rozchod rodičů byl velice emotivní a bouřlivý. Otec křičel a matka brečela. Otec odešel od rodiny, protože si našel novou ženu. Děvčata byla soudem svěřena matce do výchovy. Otec si je měl jednou za 14 dní brát na víkend.

Paní D. si vzpomíná, že se častokrát stalo, že si matka vzala v pátek odpoledne volno z práce, aby děvčata mohla vypravit k otci, ale on nepřišel. Pamatuje si, jak si sbalily batůžky a ve 4h odpoledne čekali před brankou na otce. Čekali někdy i hodinu, než otec zavolal, že mu do toho něco přišlo a že nepřijede. Paní D. si pamatuje, jak jí to vždy rozplakalo a sestru rozčílilo. Zbytek dne paní D. strávila ve svém pokoji velice smutná.

Paní D. vypráví, že když otce několik týdnů neviděla, tak se na něj těšila tak, že zapoměla i na to, že si pro ně několikrát nepřijel. Víkendy s otcem měla moc ráda. Otcova nová partnerka na ně byla hodná. Vše dívkám dovolila a o výchovu moc nedbala. Několikrát se tak stalo, že dívky přijeli od otce nemocné, protože nikdo nehlídal, jestli jsou dostatečně oblečené a podobně.

Matka se vždy rozčilovala. Vadilo jí, že ona je v roli vychovatelky, že je ta "zlá" matka, která na dívky dohlíží a mnohé jim zakazuje, na rozdíl od otce a jeho přítelkyně, kteří dívky jen rozmazlují.

Paní D. měla ve škole problémy v kolektivu, protože trpěla značnou nadváhou. Její sestra byla vždy štíhlá. Paní D. měla ráda motorky. Když jí bylo 16 let, udělala si řidičský průkaz na svou první motorku. Byla šikovná, uměla si ji i spravit. Když jsem se paní D. ptala, kdy zjistila, že se jí líbí ženy, řekla, že to věděla asi vždy. Když byla malá, tak si to samozřejmě neuvědomovala, ale zhruba od 10 let už jí to bylo jasné. Svěřila se s tím i otci, který to přijal dobře, a vůbec mu to nevadilo. Později to řekla i matce, která byla v šoku, ale dceru podpořila.

Sestra paní D. byla o tři roky starší, a tak v době, kdy paní D neměla na "randění" ještě pomysleni, sestra chodila na zábavy s kluky. Když byla paní D. starší, začala chodit do klubů pro lesby, kde se seznámila se svou první dívkou. V té době se její starší sestra po 2 letech rozešla se svým přítelem. Asi půl roku na to si náhle našla přítelkyni.

Okolí dívek z toho bylo značně v šoku. Přátelé se teprve smířovali s tím, že paní D. je lesba a najednou její starší sestra, která do té doby chodila výhradně s muži, začala chodit s dívkou.

Když jsem se ptala paní D., co jí nejvíce šokovalo na reakci okolí, hned věděla. Byla to reakce její kamarádky, která řekla, ať se prý vzpamatuje, že homosexualita je nemoc, že není normální a že akorát přidělává starosti své mámě. Když jí paní D. řekla, že to

není žádná nemoc, že je postě taková a jiná nebude, kamarádka s ní ukončila veškeré styky. Kromě téhle jedné kamarádky prý bylo okolí mnohem shovívavější a přijalo homosexualitu paní D. dobře. Paní D. se po 2 letech rozešla se svou první přítelkyní a po několika měsících si našla novou partnerku, se kterou žije v domě své matky. Její sestra žije v bytě a má také přítelkyni. Obě sestry se vídají a vycházejí spolu dobře. Paní D. o sobě s určitostí tvrdí, že je lesba, ale u své sestry o tom prý není přesvědčená. Říká, že sestra vnímala více negativně rozchod rodičů, snad proto, že byla starší a více toho chápala. Prý pro ní byl rozchod rodičů naprostým selháním otce. Pak měla několik nepovedených vztahů s muži, kteří ji zklamali, a tak možná hledá útěchu a hlavně životní jistotu u žen.

11.3. Kazuistika č. 3

V následující kazuistice bude vystupovat muž, říkejme mu M.

Pan M. je 65 letý svobodný muž a je gay. Pan M. vyrůstal v úplně rodině, velice dobře situované. Otec byl lékař, matka měla obchod se smíšeným zbožím. Pan M. neměl žádné sourozence. Rodina restituovala velký majetek, který po smrti rodičů připadl panu M. Pan M. je právník. Pan M. pochází z katolické rodiny. S otcem si rozuměl. Pan M. říká: "Matku jsem ctil, ale nijak dobrý vztah jsme spolu neměli, byla to hysterka a snažila se všem řídit život." Výchova probíhala normálně jako v ostatních rodinách. Pan M. byl veden k práci, studiu a v každou neděli chodil s rodiči do kostela.

Jako malý kluk měl pan M. rád hlavolamy, knížky a protože rodiče měli sportovního ducha, kterého pan M. zdědil, měl rád chození po horách, jízdu na kole a v zimě se věnoval jízdě na běžkách. Pan M. byl celkem společenský. Jako malý si hrával jak s děvčaty, tak i chlapci. Když však dospíval, začal se dívek velice stydět a nebyl v jejich přítomnosti moc hovorný, cítil se nesvůj, když ho nějaká dívka oslovila.

Pan M. měl v adolescenci několik dívčích známostí, jedna byla vážná. Jeho matka si velice přála, aby si ji vzal, ale svým počínáním dívku v podstatě vypudila. Pan M. si vzpomíná, že tenkrát by snad i matce vyhověl a dívku si vzal, ale nakonec byl rád, že ji matka svým počínáním vyhnala z domu. Pan M. vzpomíná: "Bylo to tenkrát hrozné, matka na mě tlačila, abych si dívku vzal, otec jako vždy matku jen poslouchal a já jsem se nechtěl matce postavit. Zaplať Bůh, že to nakonec nedopadlo. Matku přemohla ta její chuť ovládat a mé přítelkyni bezostyšně prohrabala tašku a ani se neobtěžovala dát to do původního stavu, proto se pak má přítelkyně rozhodla radši utéct." Pan M. se tomu teď směje.

Ptala jsem se pana M., kdy si poprvé uvědomil, že je gay. Řekl, že mu to trvalo poměrně dlouho. "Stydlivost před dívkami jsem připisoval spíše mé introvertnější povaze. Nemohu říci, že by se mi více líbili chlapani než dívky. To jsem poznal poprvé, až když jsem začal chodit s mou nejvážnější známostí. Příliš mě nepřitahovala a v té době jsem si to začal uvědomovat, ale velice zvolna. Zpětně si říkám, že se mi ta dívka líbila možná proto, že měla docela mužské rysy, nebyl to typ dívenky."

Matka pana M. brzy zemřela a otec zemřel nedlouho po ní, když bylo panu M. 30 let.

Od doby, kdy pan M. měl naposledy dívku, se kterou se měl ženit (25 let), až do smrti rodičů nikoho neměl. Žil doma, studoval a rodičům se o své sexuální orientaci nikdy nezmínil. Říká, že mu bylo jasné, že to by jeho matka nesnesla. Syna, kterého vychovala v katolické víře a on že by měl být homosexuál. "Určitě by to připsala posednutí ďáblem nebo by řekla, že jsem nemocný. Matce jsem to neřekl, možná jsem se jí i bál, otcí jsem to neřekl, protože jsem neměl potřebu svěřovat se mu s tím. Bylo to tak pro všechny lepší."

Po smrti rodičů se pan M. seznámil s panem L., do kterého se zamiloval. Pan L. byl velice šikovný, měl dílnu a pracoval se dřevem. "Vždy jsme se perfektně doplňovali, L. byl kutil a vše, co bylo v domácnosti potřeba udělat nebo opravit, to zvládl sám. Já jsem spíš více přemýšlivý, a tak nám to spolu klapalo."

Pan M. zdědil nějaké nemovitosti v lokalitě, kterou nehodlal využívat, proto nemovitosti prodal a s panem L. si koupili chatu na horách a byt ve městě, kde spolu žili celých 20 let. Pan M. s panem L. toho měli hodně společného, oba byli vášnivými turisty. Za společný život navštívili mnoho míst, i hodně vzdálených.

Pan L bohužel před 5 lety zemřel. Pan M. se s jeho smrtí vyrovnává problematicky, protože spolu prožili velký kus života a pan L. byl důvěrníkem pana M., ten teď žije sám, věnuje se sportu jako doposud, pracuje. Novou známost si zatím nehledá.

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala genderem a kulturou, především pak biologickými a kulturními determinanty. Na základě studia literatury a osobních zkušeností jsem došla k názoru, že má člověk jistá biologická omezení, která se jen těžko mění. Na druhou stranu nežijeme ve vakuu a kolem nás je mnoho činitelů, kteří nás do jisté míry formují a utvářejí. Tyto, jako jsou například rodina, škola, přátelé, kultura nelze pominout. Je dobré si při kontaktu s lidmi uvědomit, že za mnoho věcí, které jsou naší součástí, nemůžeme a těžko je ovlivňujeme, na druhou stranu jsou věci, které se nedají ospravedlnit jen genetickou výbavou, ale jsou do značné části ovlivnitelné.

Kazuistikami chci podpořit tu část teoretické práce, kde jsem se zabývala homosexualitou, a to konkrétně tím, zda se homosexuálem člověk rodí, nebo jeho sexuální orientaci může ovlivnit výchova rodičů či vliv okolí. Žádný vliv okolí na sexuální preferenci jsem neshledala.

Seznam použité literatury

BARRETT, Louise; DUNBAR, Robin; LYCETT, John. *Evoluční psychologie člověka*. Praha : Portál, 2007. 551 s. ISBN 978-80-7178-969-7.

DARWIN, Charles. *O původu člověka*. Praha : Academia, 2006. 357 s. ISBN 508-21-875.

JADELSKÁ, Eva. Když dva jsou jako jeden. *Psychologie dnes*. červen 2011, roč. 17, 6, s. 27-29.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001, s. 58, s. 59. ISBN 80-7178-535-0.

KARSTEN, Hartmut. *Ženy - muži*. Praha : Portál, 2006. 183 s. ISBN 80-7367-145-X.

LIPPA, Richard A. *Pohlaví: Příroda a výchova*. Praha : Academia, 2009. 432 s. ISBN 978-80-200-1719-2.

MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. Manželství a rodina, 198 s. ISBN 80-85850-53-2.

OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha : Portál, 2000. 171 s. ISBN 80-7178-403-6.

OATES-INDRUCHOVÁ, Libora. *Dívčí válka s ideologií*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. 304 s. ISBN 80-85850-67-2.

PONDĚLÍČEK, Ivo; PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Lidská sexualita*. Praha : Avicenum, 1974. 383 s.

RIDLEY, Matt. *Genom*. Praha : Portál, 2001. 284 s. ISBN 80-7178-507-5.

SEGALOVÁ, Nancy L. *Nedělitelná dvěma*. Praha : Triton, 2009. 261 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Praha : NLN, spol. s r. o., 1993. 247 s. ISBN 80-7106-076-3.

WOOD, Julia T. *Gendered lives: Communication, Gender and Culture*. 9th edition. Boston : Wadsworth Publishing, 2010. Sex, 400 s. ISBN 978-0495794165.

Elektronické zdroje

Server o kognitivní vědě [online]. 2009 [cit. 2011-08-17]. Kognitivní server. Dostupné z WWW: <<http://fim.uhk.cz/cogn/>>.

Transsexualita.cz [online]. 2011 [cit. 2011-07-23]. Transsexualita. Dostupné z WWW: <www.transsexualita.cz>.

Bibliografické údaje

Jméno a příjmení autora/ky: Anna Strnadelová

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální politika a sociální práce

Název práce: Gender a kultura

Počet stran (bez příloh): 53

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 13

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových odkazů: 2

Vedoucí práce: PhDr. M. Soukup, Ph.D

Rok dokončení práce: 2011

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Anna Strnadelová
 Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
 Název práce: Gender a kultura
 Vedoucí/opponent práce: PhDr. Martin Soukup, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 53
 Počet stránek příloh: 0
 Počet titulů v seznamu literatury: 14

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	1			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

		2		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

		2		
--	--	---	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		2		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		2		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V rámci vlastní obhajoby doporučuji, aby se diplomantka věnovala následujícím tematickým okruhům:

- 1) Skutečně lze biologickým faktorům připsat tak mocný vliv na pohlavní rozdíly v chování a prožívání, jak vyplývá z příslušných pasáží předložené bakalářské práce?
- 2) V podkapitole „Sexuálních chování“ se diplomantka vyjádřila v tom smyslu, že se na rozdílech v sexuálním chování mužů a žen podílejí biologické faktory. Odkazuje se při tom na studii evolučního psychologa Davida Busse, ale nijak tuto problematiku nerozvádí. Mohla by diplomantka blíže vymežit konstatované biologické faktory?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

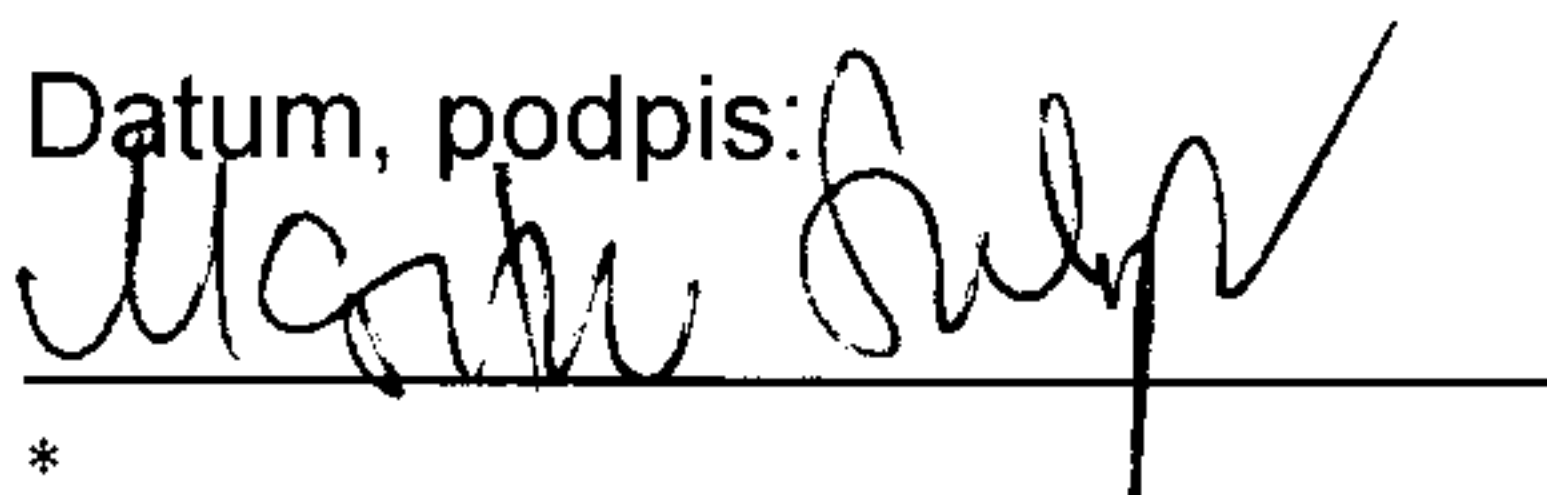
Předmětem předložené bakalářské práce je problematika genderu. Jedná se o teoreticko-empirickou analýzu zvoleného tématu. Diplomantka otevřeně exponuje téma jako studium biologické a kulturní determinace. Po vymezení klíčových pojmů práce a obecném uvedení do problematiky se diplomantka zaměřila na vybraná tematické okruhy, na nichž demonstruje genderové rozdíly. Do jejího pomyslného hledáčku se tak dostala témata jako agresivita, vizuálně-prostorové schopnosti, sexuální chování. Autorka se v tomto ohledu systematicky věnovala mezikulturním rozdílům. Ačkoli to autorka explicitně neuvádí, prezentovanými výsledky naznačuje, že rozdíly mezi pohlavími jsou dány především biologicky, kulturní vlivy mohou tyto vrozené rozdíly buď dále posílit, nebo tlumit, ale nikdy ne zcela potlačit.

Autorce lze vytknout, že se při zpracování tématu opřela o poměrně málo pramenů, ačkoli je k této problematice k dispozici množství kvalitní odborné literatury (třeba i uvedený D. Buss). V empirické části práce postrádám bližší vysvětlení okolností získání a zpracování kazuistik. Obecně lze však konstatovat, že předložená bakalářská práce splňuje nároky kladené na závěrečné práce tohoto typu. Samotná práce má logickou strukturu, je zpracována čistým jazykem a akcentuje aktuální téma. Diplomantka práci vybavila odpovídajícím poznámkovým aparátem.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace:

Datum, podpis:

* nehodící se, škrtněte

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Anna Strnadelová

Obor studia: Sociální politika a sociální práce

Název práce: Gender a kultura

Oponentka práce: Mgr. Zuzana Janotková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 53

Počet stránek příloh: 0

Počet titulů v seznamu literatury: 16

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová přílehlavost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

--	--	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

--	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

--	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

--	--	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		x		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		X		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaký přínos má Vaše práce pro Vaší budoucí profesi?/ praktické propojení se soc. práci – příklad/

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se ve své bakalářské práci věnuje tématu: „Gender a kultura“ Na začátku objasňuje základní pojmy týkající se tématu. Dále se věnuje otázce zda je člověk předurčen biologicky, nebo má větší vliv výchova. Další kapitoly jsou věnovány biologii pohlaví a experimentům k dané problematice. Autorka se dále zabývá problematikou transsexuality , analýzou genetických poruch, problematikou tělesné agresivity. Poslední kapitoly jsou věnovány rozdílům ve vizuálně – prostorových schopnostech mezi muži a ženami a sexuálnímu chování žen a mužů. Pojednává se zde i o tématu výzkumu dvojčat. Bakalářská práce byla doplněna kasuistikami – tři respondenti – homosexualita – poukázání na to jestli se člověk homosexuálem rodí, nebo může jeho sexuální orientaci ovlivnit výchova a vliv okolí.

Práce je tématem i obsahem zajímavá. V úvodu, kdy autorka vysvětluje základní pojmy by bylo pro práci přínosem kdyby se pojednávalo o různých výkladech pojmů i od jiných autorů. V kapitole „Příroda nebo výchova?“ je hodnotné uvedení příkladů pro lepší uchopení problematiky. Také kapitola o „biologii pohlaví“ jasně a stručně seznamuje se základními informacemi doplněnými o údaje z experimentů k danému tématu.

V dalších kapitolách 5 až 9 bych uvítala lepší návaznost. V kapitole 5 se pojednává o transsexualitě. Za toto téma by bylo vhodnější zařadit téma v kapitole 9, kde autorka píše o sexuálním chování. Jinak jsou ale kapitoly dané bakalářské práce přínosné svým poutavým obsahem.

Zaujala mně kapitola 7, kde autorka pojednává o „tělesné agresivitě“ obou pohlaví. Jsou zde uvedeny přínosné příklady o rozdílech agresivitě žen a mužů různé kultury, nebo uvedením korelační studie o vlivu testosteronu na agresivitu.

V kapitole 9 „Sexuální chování“ u mužů a žen autorka uvádí příklady z výzkumů. Výsledky jsou zajímavé a přínosné a vhodné k diskusi. Pro doplnění k výsledkům výzkumu bych uvedla bližší informace o jaké výzkumy se jednalo a kdo dané výzkumy prováděl z důvodu ověření relevantnosti výsledků čtenářem. V celé kapitole je uvedeno množství zajímavých informací.

Také je přínosem práce uvedení informací o výzkumech dvojčat s doplněním příkladů, co se stane když žijí jednovaječné dvojčata odděleně.

Poslední kapitolu věnuje autorka kasuistikám třech odlišných lidí, kteří jsou homosexuálové. Je zde pojednáno na různých osudech různých lidí zda je homosexualita vrozená nebo ovlivněna výchovou a vlivem rodičů. Kasuistiky jsou psané s citem a doplňují teoretickou část práce. Doplnila bych úvod a informace o výběru respondentů ke kasuistikám.

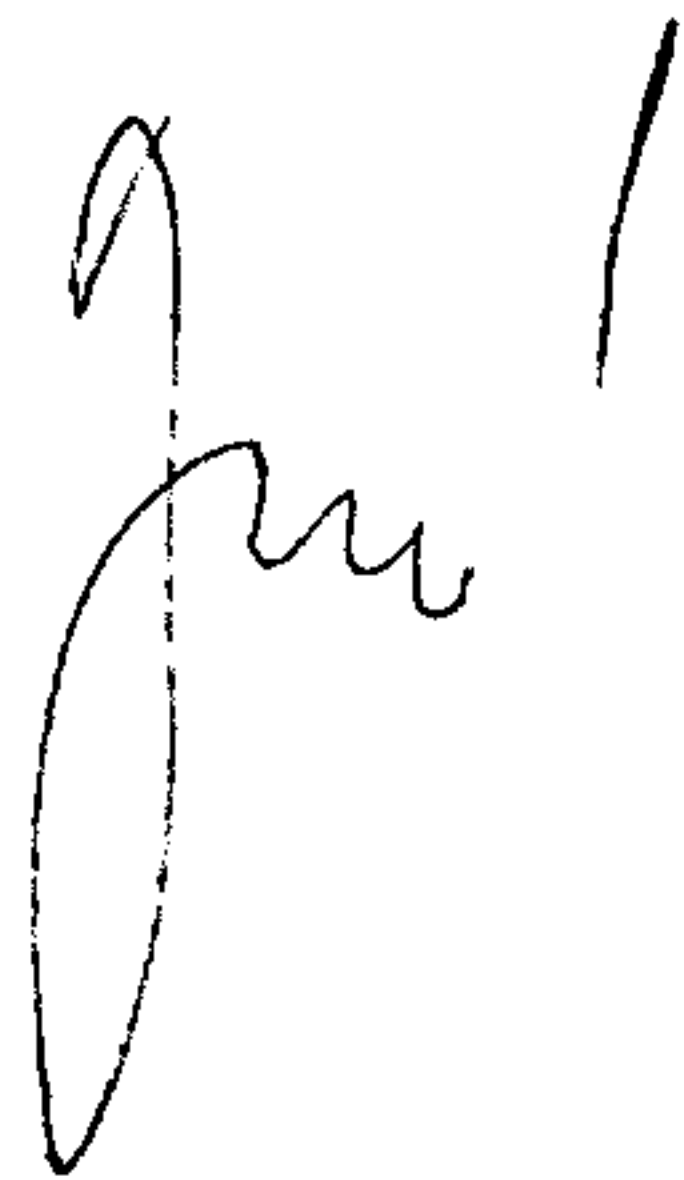
Z formálního hlediska v práci sledávám drobné nesrovnalosti, což ale v konečném důsledku autorka vyvažuje přehledným textem a celkovou formou práce. Odborný text je psaný srozumitelně, s použitím odborné literatury. Témata jsou podnětná a čtivá.

Bakalářskou práci hodnotím jako přínosnou. Téma je zajímavé a podněcuje k diskusi, autorka uvádí přehled k tématu: "Gender a kultura" způsobem, který může zaujmout i čtenáře, kterému je téma cizí. Mnohé kapitoly jsou obsahově poutavé a vyvolávají další otázky k zamyšlení, jakým směrem se může dané téma ubírat.

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: *velmi dobře*

Datum, podpis: 11.9.2011

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized letter 'J' followed by a smaller, cursive signature.